

УДК 94 (497.5) “1990-1999”

РУСИНСЬКІ Й УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ ТА ВИГНАНЦІ У ХОРВАТСЬКО-СЕРБСЬКІЙ ВІЙНІ (1991–1995)

Микола НАГІРНИЙ

*Тернопільський національний економічний університет, Нововолинський факультет
бульвар Шевченка, 29, м. Нововолинськ, Волинська обл., 45400, e-mail: mykola76@hotmail.com
Кафедра загальноекономічних та гуманітарних дисциплін*

У статті на тлі подій хорватсько-сербської війни показано причини появи біженців та вигнанців серед русинів та українців регіону. Висвітлено характер, масштаб та напрями міграції русинів й українців, особливості їх повернення додому після війни.

Ключові слова: Хорватія, русини, українці, хорватсько-сербська війна, біженці, вигнанці, депортація, міграція.

Українці в Хорватії – одна з найдавніших наших діаспор: із середини XVIII ст. вони кількома хвилями під назвами “русини” й “українці” переселялися на хорватські землі.

Дезінтеграційні процеси на території Югославії призвели до розпаду цього багатонаціонального утворення та тривалих міжетнічних конфліктів. Один із найтяжчих і найтриваліший з них – хорватсько-сербська війна (1991–1995 рр.), яка посилила міжнаціональний антагонізм, спричинила практику етнічних чисток і виникнення величезної кількості біженців та вигнанців.

Питання русинських й українських біженців та вигнанців у хорватсько-сербській війні частково розглядали русинсько-українські дослідники з Хорватії М.Киш, Г.Такач, Дж.Бікі, Г.Гаргаї, С.Бурда, Ю.Бичанич, однак комплексної праці з даної проблематики на сьогоднішній день не створено. Найкращою є розвідка Дж.Бікі, однак у ній переважно йдеться про вигнанців з одного села – Миклушевців¹. З огляду на це, мета пропонованої статті – висвітлити характер та масштаб міграції русинських й українських біженців Хорватії у 1990-х роках, показати особливості їх розселення та тимчасового перебування поза малою батьківщиною.

На нашу думку, відповідає дійсності таке трактування термінів: біженці – особи, що самі втікали перед небезпекою війни; вигнанці – це ті, хто не хотів добровільно залишати домівки, тому їх виселяли примусово. Проте у розглядуваній ситуації це не зовсім так.

На початку Вітчизняної (хорватсько-сербської) війни у Хорватії стосовно усіх мешканців, змушених залишити свої оселі, використовувався термін “біженці”. Оскільки ж міжнародне право статус біженців визнає тільки за тими особами, котрі перебувають поза межами своєї держави, то у Хорватії для означення вимушених мігрантів всередині країни (так званих внутрішніх біженців) почали вживати термін “вигнанці”². За хорватськими законами, статус вигнанців могли отримати особи, які залишили свої

¹ *Biki Đ.* Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. Mikluševci, 2001.

² *Zivic D.* Demografski okvir i gubitci tijekom Domovinskog rata i poraca // Stvaranje hrvatske drzave i Domovinski rat / Zdenko Radelic ... i et al. Zagreb, 2006. S.471.

домівки, але й надалі перебували у Хорватії, а статус біженців – ті, що виїхали до інших держав³.

До 27 грудня 1991 р. 703 тис. осіб (14,7 % від усього населення Хорватії) вимушено залишили свої домівки⁴. На початок 1992 р. у Хорватії налічувалося близько 310–350 тис. таких осіб, з них 65 % – діти⁵.

Після вибуху війни в Боснії і Герцеговині (весна 1992 р.) проблема вимушених мігрантів у Хорватії знову загострилася⁶. Станом на 3 червня 1992 р. у країні перебувало 261 808, а за межами держави – 117 717 переміщених осіб⁷. Така ситуація не могла не позначитись і на нашій діаспорі, яка на той час налічувала майже 6 тис. осіб.

Перші біженці й вигнанці з русинських населених пунктів Східної Славонії (села Миклушевці, Петровці, Вуковар) з'явилися вже на початковій стадії війни. Так, до окупації Подунав'я сербськими військовими формуваннями свої обійстя залишили близько 250 петровчан⁸. З Миклушевців окремі селяни виїхали ще у серпні 1991 р.⁹, а станом на кінець 1991 р. населення села зменшилось майже на 12%¹⁰.

Нову хвилю біженців і вигнанців спричинила політика “етнічних чисток” з боку влади самопроголошеної Республіки Сербська Країна. Людей виганяли під приводом співпраці з ворогом і за майновим критерієм: насамперед заможніших, аби можна було заселити сербів до їхніх осель¹¹. Родичі втікачів чи, за оцінками нової сербської влади, екстремістів, теж підпадали під якнайшвидше виселення¹².

У березні 1992 р. під тиском і репресіями Миклушевці покинуло 16 осіб, а Петровці – 7 родин¹³. Наймасовішими та найрезонансними були депортації русинів й українців 22 березня 1992 р. з Петровців (114 осіб), 21 квітня з Вуковару (52 особи), 18 травня з Миклушевців (98 осіб).

На початку березня 1992 р. кількість біженців, вигнанців та зниклих безвісти серед русинів і українців становила 1395 осіб¹⁴. Станом на травень 1992 р. (після третього масового переселення – цього разу з Миклушевців) налічувалось понад 2000 вигнанців та 280 біженців¹⁵.

На початку березня 1993 р. у Петровцях і Миклушевцях залишилось менше тисячі мешканців¹⁶, а у Вуковарі внаслідок “етнічних чисток” русинів й українців майже не стало.

Фактично з 6 тис. русинів й українців майже половина вимушено полишила свої домівки¹⁷. Серед вигнанців нехорватської і несербської національностей русинів й українців налічувалося більше 25 %.

³ *Kiui M.* Зол летного зашедана Собору // *Нова думка* (загреб). 1993. № 98/99. С.8.

⁴ *Šakić V., Raboteg-Šarić Z., Brajša-Žganec A.* Uzroci progonstva i obilježja hrvatskih prognanika u kontekstu izbjegličkog problema u svijetu // *Društvena istraživanja*. Zagreb. 4–5 / God. 2 (1993). Br. 2–3. Ožujak – lipanj 1993. S.389–390.

⁵ Трагедія Хорватії // *Нова думка*. 1992. № 92/93. С. 36; *Spajić V.* Hrvatska razotkriva Janusa. Zagreb, 1992. S.52–53.

⁶ *Šakić V., Raboteg-Šarić Z., Brajša-Žganec A.* Uzroci progonstva i obilježja hrvatskih prognanika u kontekstu izbjegličkog problema u svijetu. S.389–390.

⁷ *Такач Г.* Прегнати и вибеженци велька терха за Горватску // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.6–7.

⁸ *Такач Г.* Петровци спадли медзи остатніма // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.14.

⁹ *Viki Đ.* Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.48.

¹⁰ *Такач Г.* Миклушевска воєна хронологія // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.10.

¹¹ *Мишович Ц.* Пушце нас най жисме // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.23.

¹² *Такач Г.* Миклушевска воєна хронологія // *Нова думка*. 1992. № 96/97. С.8.

¹³ *Burda S.* Iz rada Kriznog staba Saveza 1991. – 1993. g. (1) // *Нова думка*. 1998. № 105. С.41.

¹⁴ Етноцид та виганяння // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С. 24; Ініціативна група фонду допомоги українцям з Мюнхену // *Нова думка*. 1992. № 96/97. С.15.

¹⁵ *Єременко М.* Хто зупинить геноцид на Балканах? // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.25; Лист до президента України // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.40.

¹⁶ *Jolić S.* “Мушим найсц синов гроб” // *Нова думка*. 1993. № 98/99. С. 13.

¹⁷ Слово представників Союзу на форуму українців // *Нова думка*. 1992. № 94/95. С.46.

Більшість з них залишилась у Хорватії під опікою держави, інші ж розсіялися по Європі¹⁸. Вигнанці й біженці розпорошилися по 42 населених пунктах Хорватії, а також буквально по усіх континентах¹⁹. Зокрема, русини й українці Вуковара у статусі вигнанців були розміщені по всій Хорватії – від Плоче до Винковців²⁰.

Розійшовшись у різні регіони Хорватії: центральну Славонію, Подравіну, Загреб, Горські Котар, на узбережжя та острови Адриатичного моря, русинсько-українські вигнанці значною мірою втратили міжособистісні контакти. Наслідком цього стало завмирання культурного, освітнього, духовного та релігійного життя діаспори²¹.

Головними центрами вимушеної еміграції русинів та українців стали Загреб, Градац та Винковці. У Загребі перебували біженці та вигнанці з Андріяшевічів, Петровців, Андрієвічів, Липовлян, Миклушевців, Пишкурєвців, Винковців, Вуковара²².

З Вуковара у Загреб переселилися головний осередок Союзу русинів і українців (СРІУ) Хорватії та редакція його друкованого органу – часопису “Нова думка”. Тимчасово зупинившись у приміщенні товариства “Чеська бесіда”, вони кілька місяців просили міську владу надати їм скромні приміщення для зібрань, аби їхні земляки не розсіялися по світі²³. Зрештою, 4 вересня 1995 р. приміщення було надано²⁴.

Місто стало осередком культурного життя русинсько-української меншини. Щочетверга у приміщенні культурно-просвітнього товариства (КПТ) русинів й українців у Загребі збиралися вигнанці з територій, охоплених війною. Там ними опікувались як представники нашої діаспори, так і русини й українці з інших країн, а також греко-католицькі священники Хорватії. Саме в Загребі спочатку зупинилися масово виселені з місць свого проживання у березні 1992 р. петровчани. 112 русинів і українців після вигнання переїхали через Боснію до неокупованої частини Хорватії. З них близько десяти осіб розселилися у Пишкурєвцях, Джаково, Андрієвцях, Славонському Броді, Осієку. Решта, близько 100 осіб, 23 березня прибули до Загреба, де їх розмістили у спортзалі одного з освітніх центрів. Згодом більшість з них, 60 осіб, зусиллями Бюро у справах вигнанців і біженців Хорватії, було поселено у готельних номерах м. Градац на Адриатиці, що став другим великим осередком вигнанців²⁵. Решта, 40 петровчан, розділилась на три групи: перша група завдяки родинним та іншим зв'язкам залишилась у Загребі²⁶; кілька сімей другої групи знайшли притулок у Лудбрегу (історична область Меджимур'є) і навколишніх селах; третя група тимчасово перебувала у м. Доні Михолац (Славонія) у родичів та знайомих²⁷.

Третій центр русинсько-української вимушеної еміграції сформувався у Винковцях – впродовж 1992 р. сюди переселилося близько 400 русинів з Петровців, Миклушевців і Вуковару²⁸. Миклушевчани затрималися у Винковцях, розташованих недалеко від їхнього села, в надії незабаром повернутися додому. Оскільки ж для країнських сербів русини теж були “ушташами”, про це не могло бути й мови²⁹.

¹⁸ Там само; *Kiš M.* Republika Hrvatska i hrvatski Rusini i Ukrajinici i danas se bore protiv fašizma // Rusini i Ukrajinici u Republici Hrvatskoj (1991-1995). Zagreb, 1995. S.19.

¹⁹ *Kiš M.* Republika Hrvatska i hrvatski Rusini i Ukrajinici i danas se bore protiv fašizma. S.19.

²⁰ *Takač M.* KUD “Osif Kostelnik” – Vukovar // Rusini i Ukrajinici u Republici Hrvatskoj (1991-1995). S.84.

²¹ *Burda S.* Iz rada Kriznog staba Saveza 1991.–1993. g. (2) // Нова думка. 1998. № 106. С.44.

²² *Гаггаї Г.* Прегнати вуковарци За Вилію у будинку Крижевског владичества // Нова думка. 1991. № 90/91. С.43.

²³ *Biki Đ.* Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.67–68.

²⁴ Тимко О. Союз в новому приміщенні // Нова думка. 1997. № 101/102. С.23 (22-23).

²⁵ *Biki Đ.* Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.36, 53; *Симонович М.* Пасторальне обслуговане вигнаних вирних у Донім Михольцу // Нова думка. 1997. № 101/102. С.85–86.

²⁶ *Такач Г.* Петрови спадли медзи остатніма // Нова думка. 1992. № 94/95. С.17–18.

²⁷ *Симонович М.* Пасторальне обслуговане вигнаних вирних у Донім Михольцу. С.85–86.

²⁸ *Такач Г.* Конечно и у Винковцох основане КД Русинох и Украјинцах // Нова думка. 1993. № 98/99. С.29.

²⁹ *Biki Đ.* Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.66.

Умови проживання у Винковцях були нелегкими: у деяких приміщеннях без елементарних побутових умов спало по 20 осіб, незалежно від віку, статі і сімейного стану. Тому вигнанці змушені були просити про допомогу. Зусиллями СРiУ та Бюро у справах вигнанців і біженців у середині 1993 р. старших миклушевчан (57 осіб) було переселено до комфортнішого будинку для літніх людей у Винковцях³⁰, де їм створили кращі умови проживання (кімнати на дві особи, окремі ванні кімнати тощо)³¹. Молодшим надали ново-збудоване приміщення для вигнанців біля сусіднього села Роковці.

Великій кількості біженців, розмішених у Винковцях по приватних будинках, не вдалося знайти роботу, і вони жили на соціальну допомогу – 4,5 тис. динарів. Цього вистачало лише на сплату комунальних послуг, але бракувало на харчування та інші життєві потреби. Але й ту мізерну соціальну або іншу допомогу отримували тільки 91 % вигнанців³². Ця проблема була актуальною для багатьох вимушених мігрантів, яких у винковацькій общині загалом налічувалося 17 тисяч (у тому числі русини й українці). Попри кількаразові звернення до громадськості про негайну допомогу, крім окремих добровільних жертводавців з-за кордону і мешканців Винковців, ніхто не відгукнувся³³.

Завдяки СРiУ, депутатові хорватського парламенту М.Кишу та місцевій владі у Винковцях, у приміщенні найбільшої місцевої школи почала функціонувати школа з вивчення русинської мови. Тут раз на тиждень 4 години русини мали можливість вивчати рідну мову та власну культурну спадщину. Навчалось 25 учнів віком від 6 до 15 років, переважно діти вигнанців з Вуковара, Миклушевців та Петровців, а також ходили діти вигнанців з сусіднього села Блаце³⁴.

Хорватський уряд надавав посильну допомогу вигнанцям. Отримували її, передовсім, колишні працівники різних галузей господарства. Так, на початку квітня 1992 р. Хорватія виплатила біженцям, які влаштувалися на комбінаті «Борово» у Вуковарі, грошову допомогу в розмірі 4,5 тис. хорватських динарів. У червні 1992 р. уряд виділив допомогу у сумі 4 тис. динарів працівникам сільського господарства вуковарської общини (її отримали і русини та українці)³⁵.

Крім урядової, вигнанці отримували і гуманітарну допомогу. Зокрема, на Новий 1994-й рік кожній родині надійшла посылка з Німеччини – одяг, іграшки, солодощі і лист від сім'ї, яка це надіслала.

Не забули про русинсько-українських вигнанців й в Україні. Зокрема, звідти 4 квітня 1992 р. до Загреба для них прибули медикаменти та продукти харчування³⁶. 30 вересня 1992 р. у Винковцях делегація з України на чолі з Іваном Драчем зустрілася з миклушевськими вигнанцями, тимчасово розселеними у готелі «Славонія»³⁷. Україна запропонувала прийняти у себе на відпочинок і навчання 60 дітей. Але ніхто з батьків не захотів розлучатися з дітьми³⁸.

В міру можливостей підтримувала вигнанців греко-католицька церква Крижевацької єпархії, тим більше, що серед біженців були і священики³⁹.

Попри складну ситуацію, вигнанці зуміли зберегти і розвинути діяльність своїх культурно-мистецьких товариств. До 1997 р. діяло три таких товариства у вигнанні, а саме

³⁰ Миклушевчане задекорвали уряду за прегнатих // *Нова думка*. 1993. № 98/99. С.12.

³¹ *Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu* 1991. S.88, 100.

³² *Popis mještana sela Mikluševaca koji su smješteni u Vinkovci «Hotel Slavonja» depadans // Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu* 1991. S.73–75.

³³ *Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu* 1991. S.67.

³⁴ *Ibid.* S.102, 103.

³⁵ *Ibid.* S.52, 58.

³⁶ *Ibid.* S.52, 94.

³⁷ *Бурда С.* Висока українська делегація у Хорватії // *Нова думка*. 1992. № 96/97. С.31.

³⁸ *Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu* 1991. S.67–68.

³⁹ *Ibid.* S.107.

“Осиф Костелник” з Вуковара, “Яким Гарді” з Петровців та “Яким Говля” з Миклушевців⁴⁰.

22 травня 1993 р. відбулися засновницькі збори КМТ русинів та українців Винковців. Крім місцевих русинів, у них брали участь і біженці з Миклушевців, Вуковара і Петровців⁴¹. У 1993 р. у Винковцях відбулася гуманітарна акція і концерт для 200 біженців⁴². 30 жовтня 1994 р. там же СРiУ організував зустріч 400 вигнаних русинів й українців. Це був інформаційно-музичний захід, вечір пам’яті⁴³.

Усі вигнанці хотіли повернутись у свої домівки, але реалізація цих прагнень відкладалася на невизначений час. На новому місці молоді русини й українці влаштувалися на роботу, а отже, могли там залишитися. Це становило загрозу для такої незначної меншини, оскільки без молоді у неї не було б майбутнього. Небезпідставними були побоювання, що русини й українці Хорватії зникнуть як громада. До того ж у вигнанні опинилася значна частина інтелігенції та духовенства як носіїв національної свідомості⁴⁴.

У 1995 р. Хорватія, відмовившись від пасивної позиції, вдалася до тактики рішучих дій, спрямованих на відновлення свого суверенітету на територіях, контрольованих країніськими сербами.

Русини та українці вітали акції хорватської армії у травні (“Блиск”) і серпні (“Буря”) 1995 р., якими вона повернула собі більшість земель. Площа контрольованих сербами територій Хорватії зменшилась у п’ятеро (від 25 % до 5 %). Однак у Східній Славонії, де проживало найбільше русинів і українців, сербська влада зберігалася⁴⁵.

Повернення Східної Славонії, де розташовані Петровці, Вуковар, Миклушевці, передбачалося робити поступово і під контролем УНТАЕС (Перехідної адміністрації ООН). За резолюцією Ради Безпеки ООН від січня 1996 р., Подунав’я мало бути мирно реінтегроване до складу Хорватії не пізніше січня 1998 р. Завдання УНТАЕС полягало у встановленні миру на цій території та відновленні довоєнної мультиетнічної картини регіону⁴⁶. Перехідна адміністрація повинна була сприяти поверненню біженців та вигнанців, яким надавалося право отримати своє майно⁴⁷. Після підписання ердутських та дейтонських (1995 р.) домовленостей у Східну Славонію планувалося повернути 80–100 тис. вигнанців (без врахування сербів), у тому числі русинів й українців⁴⁸.

Відповідно до плану реінтеграції Подунав’я, вигнанців було поділено на чотири категорії. До першої входили особи, члени родини яких залишились на окупованих територіях і їх необхідно було возз’єднати – для цього достатньо було письмового дозволу від УНТАЕС.

До другої категорії потрапили ті вигнанці, чий будинки не були серйозно пошкоджені і де ніхто не проживав. У цьому випадку було доволі складно отримувати такі дозволи від УНТАЕС, яка ставила їх у залежність від процесу повернення у Хорватію країніських сербів, що емігрували внаслідок “Бурі” у 1995 р. Навіть якщо вдавалося добути такий дозвіл, повернення могло виявитися проблематичним. Так, русин Янко Тиркайло, повер-

⁴⁰ Бурда С. Із діяльності Союзу у 1997 році // Нова думка. 1997. № 101/102. С.29.

⁴¹ Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.87.

⁴² Kiš M. Ne plaćimo, stisnimo zube, zapjevajmo s pouzdanjem u sebe i Hrvatsku Domovinu // Rusini i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991–1995). S.61.

⁴³ Svjetski zapažena akcija našega Saveza: Obilježavanje tužne obljetnice zločina totalitarnističko-autoritarnog stalinističkog komunističkog režima // Rusini i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991–1995). S.59–60.

⁴⁴ Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.67; Hrvatska brani i manjine // Večernji list (Zagreb). 15.04.1992. S.3.

⁴⁵ Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.108; Tomac Z. Kako se stvara hrvatska država. Zagreb, 1996. S.104.

⁴⁶ Kiš M. Мандат УНТАЕС-у и реинтеграция // Нова думка. 1997. № 101/102. С.7–8.

⁴⁷ Temeljni sporazum o Istočnoj Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu // Tatalović S. Manjinski narodi i manjine. Zagreb, 1997. S.284–285.

⁴⁸ Тимко О. Актуальна розгварка зоз паном м.р. Мирославом Кишом // Нова думка. 1997. № 101/102. С.12.

нувшись до Петровців з дозволом від миротворців, застав у своєму будинку сербку, яка домоглася, щоб поліція УНТАЕС заборонила йому наблизитися до свого ж обійстя⁴⁹.

Третя категорія вигнанців мала повертатися до будинків, в яких уже жили серби. Ті ж вимагали, аби хорватський уряд виділив житло або кошти, на які вони могли б придбати його десь у Сербії чи Боснії і Герцеговині.

Четверту категорію становили ті громадяни, чиї будинки були повністю зруйновані. Тут уже не було проблем з УНТАЕС – залишалось тільки сподіватись на допомогу від держави у будівництві житла⁵⁰.

26 червня 1998 р. Хорватія прийняла “Програму повернення і турботи про вигнанців, біженців і розселених осіб” (“Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba”)⁵¹. За цим документом, право на повернення отримали усі особи, які з різних причин залишили свої домівки⁵². Згідно з цією програмою, до 2002 р. Хорватія мала забезпечити повернення до Подунав’я 88,5 тис. осіб. Це мало б коштувати державі 22,5 млрд. кун⁵³.

Повернення відбувалося нелегко. Так, станом на вересень 1998 р. до Миклушевців повернулося 112 із 316 вигнанців⁵⁴. При цьому виникла певна напруженість у стосунках між вигнанцями, які поверталися до Петровців та Миклушевців, і тими, хто пережив окупацію на місці⁵⁵.

19 грудня 1997 р. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію № 1045, якою підтвердила завершення мандату УНТАЕС 15 січня 1998 р.⁵⁶ До жовтня 1998 р. у Східній Славонії було розгорнуто Групу підтримки цивільної поліції ООН у складі 180 осіб. Восени того ж року Група передала свої функції місії НБСЕ у Республіці Хорватія⁵⁷. Після цього реінтеграція Східної Славонії в адміністративно-правову систему Хорватії була завершена.

Викладений матеріал дає підстави констатувати, що хорватсько-сербська війна значно погіршила становище русинсько-української меншини Хорватії, особливо у її східній частині. Війна посилила міжнаціональний антагонізм, спричинила практику етнічних чисток і виникнення величезної кількості біженців та вигнанців. Вигнанці здебільшого втратили міжособистісні контакти. Наслідком цього стало призупинення культурного, освітнього, духовного та релігійного життя діаспори. Виникла небезпека розселення або навіть зникнення українсько-русинської громади Хорватії.

Процес повернення біженців у рідні домівки розтягнувся у часі та потребував значних витрат і зусиль, а війна ще довго впливатиме на свідомість русинів й українців Хорватії, адже у ній вони зазнали більших втрат і страждань, аніж під час двох світових воєн.

Війна в Хорватії значно змінила кількість і розташування української громади в цій країні. Не усі вигнанці й біженці повернулись у свої домівки, про що свідчать результати перепису 2001 р. Депортації та добровільне переселення прискорили асиміляційні процеси у середовищі русинсько-української меншини. Отже, війна, як і спричинений нею масовий характер міграції серед русинів та українців, вкрай негативно позначилися на розвитку нашої діаспори в Хорватії.

⁴⁹ Такач Г. О статусох прегнатих // Нова думка. 1997. № 101/102. С.16–17.

⁵⁰ Там само.

⁵¹ Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba N.n. 92/98 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi (N.n. 88/02) ukida točke 9., 10. i 14. (Postupci povratka) Programa // <http://www.povratka.hr/default.aspx?id=41>

⁵² Киш М. Зоз Горватского державного сабору и Влади Републики Горватскей // Нова думка. 1997. № 104. С.10.

⁵³ Там само. С.11.

⁵⁴ Бичанич Ю. Ожили миклошевски улџки // Нова думка. 1998. № 105. С.21.

⁵⁵ Бичанич Ю. Проф. Томислав Рускай // Нова думка. 1998. № 104. С.40; Бики Ђ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. S.82, 128.

⁵⁶ Pavličević D. Povijest Hrvatske. Zagreb, 2000. S.559.

⁵⁷ Страны мира. Справочник 1999. Москва, 1999. С.446.

**RUTHENIAN AND UKRAINIAN REFUGEES AND EXILES
IN CROATIAN-SERBIAN WAR**

Mykola NAHIRNY

*Ternopil national economic university, Novovolyns'k faculty
29, Shevchenko Boulevard, Novovolynsk, Volyn region, 45000, e-mail: mykola76@hotmail.com
The Chair of general economic and humanitarian subjects*

The article shows the causes of appearance of refugees and exiles among the Rusyns and the Ukrainians of Croatia on the background of events of Croatian-Serbian war. The character, scale and direction of migration of the Ukrainians and the Rusyns, the features of their return home after the war are shown.

Key words: Croatia, Ruthenians, Ukrainians, Croatian-Serbian war, refugees, exiles, deportation, migration.

**РУСИНСКИЕ И УКРАИНСКИЕ БЕЖЕНЦЫ
В ХОРВАТСКО-СЕРБСКОЙ ВОЙНЕ**

Николай НАГИРНЫЙ

*Тернопольский национальный экономический университет, Нововольнский факультет,
бульвар Шевченко, 29, г. Нововольнск, Волынская обл., 45400, e-mail: mykola76@hotmail.com
Кафедра общэкономических и гуманитарных дисциплин*

В статье на фоне событий хорватско-сербской войны показаны причины появления беженцев и изгнанников среди русинов и украинцев региона. Освещены характер, масштаб и направления миграции русинов и украинцев, особенности их возвращения домой после войны.

Ключевые слова: Хорватия, русины, украинцы, хорватско-сербская война, беженцы, изгнанники, депортация, миграция.

Стаття надійшла до редколегії 09.07.2011.

Прийнята до друку 23.09.2011.